

Prof. dr hab. Józef M. Fiszer
Instytut Studiów Politycznych PAN
ul. Polna 18/20
00 – 625 Warszawa

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO I ROZPRAWY HABILITACYJNEJ
PANI DOKTOR OLGII BARBURSKIEJ pt. ***POLITYKA WSCHODNIA UNII
EUROPEJSKIEJ JAKO CZĘŚĆ SKŁADOWA POLITYKI ZAGRANICZNEJ UE*** ,
Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Oficyna Wydawnicza ASPRA-
JR, Warszawa 2018, ss. 484

I. Uwagi wstępne

Już na wstępie niniejszej recenzji chciałbym przypomnieć, że Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w artykule 16 wyraźnie stanowi, że „do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną” (ust. 1). Osiągnięciem naukowym, według tej Ustawy, może być dzieło opublikowane w całości, lub w zasadniczej części, albo jedno tematyczny cykl publikacji. Po drugie, osoba ta (habilitant/ka) jednocześnie powinna wykazać się znaczącą działalnością naukową, ale Ustawa ta nie precyzuje tego kryterium. Precyzuje je natomiast rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

Pani dr Olga Barburska (Habilitantka), wystąpiła z wnioskiem o nadanie Jej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 roku (Dz. U. Nr 179, poz. 1065). W związku z tym, niniejsza recenzja składa się z sześciu części: 1 - uwagi wstępne, 2 - sylwetka Habilitantki, 3 - recenzja dorobku naukowego – „istotnej aktywności badawczej”, 4 - ocena merytoryczna i metodologiczna rozprawy habilitacyjnej - osiągnięcia naukowego będącego podstawą wniosku (w rozumieniu art. 16 ustawy o stopniach i tytule naukowym), 5 - Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i w zakresie popularyzacji nauki, 6 – konkluzje – wniosek końcowy.

Na początku niniejszej oceny chciałbym również wyraźnie podkreślić, że Pani dr Olga Barburska przedłożyła wymaganą przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki kompletną dokumentację, która jest niezbędna do obiektywnej oceny Jej dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej oraz do przeprowadzenia przewodu habilitacyjnego. W tym również solidnie opracowany autoreferat i rozprawę habilitacyjną, – książkę pt. *Polityka wschodnia Unii Europejskiej jako część składowa polityki zagranicznej UE* oraz pozostałe najważniejsze publikacje naukowe. Stwierdzam zatem, że dokumentacja ta i lektura dołączonych publikacji pozwoliła mi na sporządzenie niniejszej, obiektywnej recenzji dorobku naukowego Pani dr Olgi Barburskiej i Jej rozprawy habilitacyjnej.

II. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Olga Barburska legitymuje się wykształceniem politologicznym oraz wysokimi kwalifikacjami zawodowymi, niezbędnymi do pracy dydaktycznej i naukowo-badawczej. Po ukończeniu szkoły średniej w 1991 roku podjęła studia wyższe w Instytucie Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończyła z wyróżnieniem w 1996 roku. Pracę magisterską nt. *Doktryna polityki wewnętrznej i zagranicznej Margaret Thatcher* napisała pod kierunkiem Pana profesora Bogusława Mrozka.

Po ukończeniu studiów magisterskich Olga Barburska od 15 września 1997 r. do 31 maja 2005 roku pracowała na stanowiska asystenta w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego. Jednocześnie pod kierunkiem Pani profesor Grażyny Ulickiej przygotowała rozprawę doktorską pt. *Udział Kobiet w sprawowaniu władzy w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, którą obroniła w 2004 roku. W dniu 15 grudnia 2004 r. Rada Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego nadała Oldze Barburskiej stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Można więc stwierdzić, że Habilitantka spełnia ustawowe kryterium wykształcenia wskazane w procedurze postępowania habilitacyjnego. Od 1 czerwca 2005 do 31 sierpnia 2011 roku była zatrudniona na pełnym etacie na stanowisku adiunkta w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego, a od 1 września do dnia dzisiejszego pracuje tam na etacie docenta. Jej zainteresowania badawcze obejmują różne dziedziny studiów europejskich, w tym głównie polityczne, historyczne i społeczne aspekty integracji europejskiej oraz politykę zagraniczną Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem jej integralnej części, czyli polityki

wschodniej. Zainteresowania te zaowocowały licznymi, wartościowymi publikacjami zwartymi i artykułami naukowymi, opublikowanymi w kraju i zagranicą.

Przedstawiając sylwetkę Habilitantki, chciałbym podkreślić Jej konsekwencję w rozwoju zainteresowań i badań dotyczących Unii Europejskiej oraz jej roli w stosunkach międzynarodowych. Dzięki temu dr Olga Barburska jest znana i ceniona w kraju i zagranicą w środowisku politologów, a zwłaszcza europeistów i ekspertów od polityki zagranicznej, a zwłaszcza polityki wschodniej Unii Europejskiej.

III. Recenzja dorobku naukowego – „istotnej aktywności badawczej”

Jak już wspominałem, zgodnie z art. 16 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, do postępowania habilitacyjnego może być dopuszczona osoba, która spełnia dwa zasadnicze kryteria. Po pierwsze, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora ma osiągnięcia naukowe, które stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dziedziny naukowej. Osiągnięciem naukowym, zgodnie z tą Ustawą, może być dzieło (książka) opublikowane w całości, lub w zasadniczej części, albo monotematyczny cykl publikacji naukowych. Po drugie, osoba ta jednocześnie musi wykazać się istotną działalnością naukową. Niniejszym stwierdzam, że Pani doktor Olga Barburska spełnia obydwie te kryteria, a Jej dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora nauk społecznych (tj. w latach 2004 – 2019) jest naprawdę poważny i zasługuje na pozytywną ocenę tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym, a zwłaszcza jakościowym. Obejmuje on, poza rozprawą habilitacyjną, która szczegółowo zostanie omówiona i oceniona w dalszej części niniejszej recenzji, w sumie 50 pozycji, z czego połowa została opublikowana w językach obcych: 23 w języku angielskim, 1 w języku ukraińskim i 1 w języku hiszpańskim. Są tutaj monografie i syntezy, rozdziały w pracach zbiorowych oraz artykuły opublikowane w periodykach naukowych w kraju i zagranicą. Co godne podkreślenia, wiele z tych publikacji powstało dzięki badaniom Habilitantki prowadzonym w ramach kilkunastu projektów badawczych, o których szczegółowo piszę w dalszej części niniejszej recenzji. Rozprawa habilitacyjna dr Olgi Barburskiej oraz pozostałe publikacje pozwalają na wyodrębnienie czterech głównych obszarów badawczych, dzięki czemu Jej dorobek naukowy jest zróżnicowany, poświęcony ważnym dla stosunków międzynarodowych tematom i problemom. Są to następujące pola badawcze: **polityka wschodnia Unii Europejskiej; Unia Europejska jako ważny uczestnik współczesnych stosunków międzynarodowych; polityka zagraniczna Unii i rola Polski w Unii Europejskiej oraz miejsce kobiet w instytucjach i politykach unijnych.**

W bogatym dorobku naukowym Habilitantki oprócz tzw. monografii habilitacyjnej są także liczne prace zwarte, zasługujące na wysoką ocenę. Wśród nich na wyróżnienie zasługują monografie napisane wspólnie z profesorem Dariuszem Milczarkiem pt. *Polityka wschodnia Unii Europejskiej: porażka czy sukces?*, Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2014, ss. 148 oraz w języku angielski pt. *Past and Present of European Integration. Poland's Perspective*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2015, ss. 183.

Natomiast wśród 23 prac zbiorowych z udziałem Habilitantki chciałbym wyróżnić wartościowy rozdział pt. *Russia's Perceptions of the European Identity*, opublikowany w pracy pod redakcją Anny Skolimowskiej nt. *Perceptions of the European Union's Identity in International Relations*, którą opublikowało prestiżowe brytyjskie wydawnictwo Routledge, Londyn-Newy Jork 2019, s. 116-135 oraz opracowanie pt. *Partnerstwo Wschodnie jako przejaw rozszerzenia granic oddziaływania wartości i interesów Unii Europejskiej*, w: M. Trojanowska-Strzęboszewska (red.), *Unia Europejska w poszukiwaniu swoich granic*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2017, s. 171-194.

Ponadto Habilitantka opublikowała 22 artykuły naukowe w ogólnopolskich i zagranicznych periodykach naukowych, w tym cztery w czasopismach znajdujących się na liście European Reference Index for Humanities (ERICH). Większość tych artykułów dotyczy istotnych zagadnień związanych z Unią Europejską i jej polityką międzynarodową. Wśród nich – moim zdaniem - na wyróżnienie zasługują m. in.: *Ideological and Political Dimensions of Russia's Attitude Towards the European Union*, w: „Yearbook of the Institute of East-Central Europe”, nr 4, 2018, s. 15-39 i artykuł poświęcony soft power Unii Europejskiej pt. *Argument siły czy siła argumentów? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych jako soft power*, w: „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 10, 2016, s. 335-351.

Jak wynika z autoreferatu i wykazu publikacji po doktoracie, Habilitantka występowała także w roli współautora i współredaktora pracy zbiorowej. Patrz: Olga Barburska, *Poland's Contribution in European Foreign Policy. The Case of Ukraine*, w: *Poland in the European Union: First Experiences. Selected Political, Legal and Social Aspects*, ed. Dariusz Milczarek, Olga barburska, Centre for Europe University of Warsaw, Warszawa 2008, s. 159-173.

Konkludując, uważam, że Habilitantka po doktoracie, czyli w latach 2004-2019 legitymuje się imponującym tak w aspekcie ilościowym, jak i jakościowym dorobkiem naukowym. Oczywiście, w dorobku naukowym każdego Habilitanta ważniejsza od ilości jest

jego jakość, czyli poziom naukowy i zróżnicowanie. W ocenianym dorobku naukowym Pani doktor Olgi Barburskiej – jak już wspominałem – mamy do czynienia z różnorodnymi pod względem merytorycznym publikacjami, które pokazują jej pracowitość i systematyczny rozwój naukowy. Jednocześnie stanowią one poważny wkład w rozwój nauk społecznych, a szczególnie nauk o polityce. W większości są one obcojęzyczne, a więc przyczyniły się do umiędzynarodowienia dorobku naukowego Habilitantki. Potwierdza to także wysoka liczba cytowań publikacji Habilitantki, bo aż 103 (Google Scholar) i Indeks Hirscha – 4 (Google Scholar).

Chciałbym tutaj podkreślić, że lektura publikacji naukowych dr Olgi Barburskiej, w tym rozdziałów w pracach zwartych i artykułów opublikowanych na łamach liczących się dla nauk społecznych w Polsce periodyków naukowych (m. in. „The Review of European Affairs”, „Studia Europejskie”, „Stosunki Międzynarodowe” i „Yearbuch of Polish European Studies”) pozwala mi jednoznacznie stwierdzić, iż dorobek naukowy Habilitantki w istotny sposób wzbogaca literaturę przedmiotu, tym bardziej, że dotyczy on ważnych dla nauk społecznych i praktyki międzynarodowej zjawisk, procesów i problemów związanych z Unią Europejską i jej rolą na arenie międzynarodowej; problemów i procesów niezwykle złożonych i dynamicznych, wymagających olbrzymiej wiedzy i dobrej znajomości warsztatu badawczego politologa.

Poza tym Habilitantka brała udział w wielu konferencjach naukowych w kraju i zagranicą, na których wygłosiła 18 referatów (w tym 9 w języku angielskim), które w większości zostały opublikowane na łamach periodyków naukowych lub w zbiorowych publikacjach pokonferencyjnych. Wśród nich były tak prestiżowe konferencje i kongresy naukowe, jak: VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa PTSM nt. *Institucje międzynarodowe a dynamika współczesnych stosunków międzynarodowych* w dniach 8-9 listopada 2018 rok w Poznaniu, podczas której wygłosiła referat nt. „Uwarunkowania zewnętrzne polityki wschodniej Unii Europejskiej” i międzynarodowa konferencja naukowa (PECSA Roundtable Debate 2018) nt. *EU values and member states – between unity and diversity: migration context*, zorganizowana przez Polskie Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej (PECSA) w dniu 21 maja 2018 r., na której wygłosiła referat nt. „The EU migrant crisis and finalité of the European Union”. Habilitantka brała też udział w II Ogólnopolskim Kongresie Europeistyki, który obradował pod hasłem „Państwo w Unii Europejskiej”, który obradował w Szczecinie w dniach 26-28 września 2017 roku. Na Kongresie tym, zorganizowanym przez Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego i Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich wygłosiła dwa referaty:

Polityka zewnętrzna Unii Europejskiej w świetle debat nad przyszłością UE i Wpływ kryzysu migracyjnego na kształt ustrojowy Unii Europejskiej.

W dorobku naukowym każdego pracownika naukowego wysoką pozycję zajmuje aktywny udział w badaniach naukowych, prowadzonych w ramach krajowych i międzynarodowych projektów badawczych (grantów). Pani dr Olga Barburska na tym odcinku ma również bardzo duże sukcesy. Występowała kilkakrotnie w roli koordynatora, głównego wykonawcy i kierownika krajowych i międzynarodowych projektów badawczych. Brała udział w wielu grantach, finansowanych przez Uniwersytet Warszawski, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Komisję Europejską. Aktywność grantowa Habilitantki naprawdę wywiera duże wrażenie i zasługuje na wyróżnienie. Tak duża bowiem aktywność grantowa wśród habilitantów jest rzadko spotykana. W sumie dr Olga Barburska brała udział w 11 międzynarodowych i 4 grantach ogólnopolskich. Były to m. in. takie interesujące projekty badawcze, jak:

1. Międzynarodowy projekt badawczy pt. *Eastern Policy of the European Union: Achievements and Problems*, w którym pełniła funkcję kierownika naukowego. Był to projekt realizowany w 2014 roku przez Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Instytutem Integracji Europejskiej i Wydziałem Stosunków Międzynarodowych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki oraz Podkarpackim Uniwersytetem Narodowym im. Wasyla Stafanyka w Iwano-Frankowsku.
2. Międzynarodowy projekt badawczy pt. *Azerbaijan – European Charm of the Orient*, w którym pełniła funkcję jednego z dwóch kierowników naukowych. Był to projekt realizowany pod auspicjami prezydenta Republiki Azerbejdżanu w 2015 roku.

Z przedłożonych dokumentów wynika, że te i inne projekty badawcze, w których brała aktywny udział Habilitantka kończyły się publikacjami zwartymi, raportami z badań, artykułami i konferencjami naukowymi. Stwierdzam więc, że Habilitantka posiada bardzo duże doświadczenie związane z kierowaniem i realizacją indywidualnych i zespołowych projektów badawczych.

W dorobku naukowym Pani dr Olgi Barburskiej są także liczne ekspertyzy i opracowania wykonanych na zlecenie instytucji państwowych i publicznych czy naukowych. Legitymuje się też udziałem w zespołach eksperckich i konkursowych oraz brała udziału w recenzowaniu projektów badawczych krajowych i międzynarodowych.

Kończąc analizę dorobku naukowego i aktywności naukowej Pani dr Olgi Barburskiej chciałbym raz jeszcze podkreślić, że zasługuje on na bardzo pozytywną ocenę, tak pod

względem merytorycznym, jak i metodologicznym oraz warsztatowym. W dorobku tym są opracowania wartościowe i prace oryginalne, które dotyczą Unii Europejskiej i jej polityki zagranicznej oraz wielu innych ważnych problemów społecznych, politycznych i międzynarodowych. Nie ulega więc wątpliwości, że Habilitantka – *summa summarum* - swoimi badaniami naukowymi i będącymi ich efektami publikacjami wniosła poważny wkład w rozwój nauk społecznych, a zwłaszcza nauk o polityce i administracji. Prowadząc badania naukowe oraz uczestnicząc zarówno w organizowaniu różnych przedsięwzięć naukowych, jak i w zespołowych pracach badawczych, a także będąc nauczycielem akademickim dr Olga Barburska zawiązką spełnia wymogi stawiane habilitantowi, określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami.

IV. Ocena merytoryczna i metodologiczna rozprawy habilitacyjnej – osiągnięcia naukowego będącego podstawą wniosku (w rozumieniu art. 16 ustawy o stopniach i tytule naukowym)

Jako najważniejsze osiągnięcie naukowe po doktoracie, czyli tzw. rozprawę habilitacyjną Pani dr Olga Barburska wskazała monografię opublikowaną pt. *Polityka wschodnia Unii Europejskiej jako część składowa polityki zagranicznej UE*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2018, liczącą 484 strony. Monografia ta, jak wskazuje tytuł, stanowi w pewnym sensie podsumowanie dotychczasowych badań Habilitantki, wśród których sporo miejsca poświęciła - o czym wspominałem już wcześniej – właśnie polityce wschodniej Unii Europejskiej, słusznie traktując ją jako istotną część jej polityki zewnętrznej. Tytułem przykładu można wymienić tutaj takie Jej publikacje, jak: *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej: aspekty teoretyczne i metodologiczne*, w: „Studia Europejskie”, nr 3, 2016, s. 9-41; *Blaski i cienie Partnerstwa Wschodniego Unii Europejskiej*, w: „Studia Europejskie”, nr 4, 2015, s. 49-70; *Polityka wschodnia Unii Europejskiej: porażka czy sukces?* (wspólnie z prof. Dariuszem Milczarkiem); *Wpływ polskiej dyplomacji na kształtowanie i realizację polityki wschodniej UE*, w: „Studia Europejskie”, nr 4, 2013, s. 49-72; *Polityka wschodnia Unii Europejskiej – rola Polski* (wspólnie z prof. Dariuszem Milczarkiem), w: P. Dubiel, A. Adamczyk (red.), *Polska w Unii Europejskiej – 10 lat doświadczeń*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2014, s. 177-205. Podobnych merytorycznie publikacji Habilitantka na swoim koncie ma bardzo dużo, a co w sumie umożliwiło jej przygotowanie wartościowej rozprawy habilitacyjnej.

Recenzowana monografia, wskazana jako główne „osiągnięcie naukowe”, stanowi więc ukoronowanie dotychczasowego rozwoju naukowego Habilitantki i pokazuje Jej dojrzałość naukową, co w sumie umożliwia uzyskanie przez nią statusu samodzielnego pracownika naukowego. W tym kontekście pozytywnie oceniam przyjętą przez Habilitantkę w recenzowanej monografii metodologię i siatkę pojęciową, dotyczącą polityki zagranicznej, w tym polityki wschodniej Unii Europejskiej. Polityka zagraniczna Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem jej wektora wschodniego, *de facto* stanowi zasadniczy przedmiot wnikliwej analizy ocenianej monografii. Co więcej, Habilitantka dokonała usystematyzowanego przeglądu różnych ujęć i definicji „polityki zagranicznej” w ogóle i specyficznej „polityki wschodniej” Unii Europejskiej, które występują w krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Dzięki temu mogła pokusić się o opracowanie i przyjęcie własnej definicji „polityki wschodniej Unii Europejskiej”, która stała się kluczowym punktem odniesienia do dalszej analizy i odpowiedzi na liczne pytania, m. in. co to jest polityka wschodnia Unii i jaki są jej desygnaty, co odróżnia ją od polityki zagranicznej i wschodniej państwa narodowego, na przykład Polski? Jest to wartość dodana recenzowanej pracy, która dowodzi, że Habilitantka posiada olbrzymi zasób wiedzy na ten temat, ma dobrze opanowany warsztat badawczy politologa, czyli potrafi precyzyjnie określić przedmiot, podmiot i cel badań naukowych, odwołać się do właściwych teorii i metod badawczych, a także postawić adekwatne pytania badawcze oraz sformułować poprawnie hipotezy i tezy badawcze, z czym wielu badaczy ma poważne problemy.

Biorąc po uwagę przedmiot i cel badań, który postawiła sobie Habilitantka w recenzowanej rozprawie stwierdzam, że ma ona charakter interdyscyplinarny, czyli plasuje się na pograniczu nauki o polityce i jej subdyscypliny – stosunków międzynarodowych i europeistyki oraz nauk prawnych, a zwłaszcza prawa międzynarodowego. Stosownie do tego, Habilitantka w procesie analizy słusznie odwołuje się do metodologii stosowanej w owych dyscyplinach, ze szczególnym uwzględnieniem teorii integracji, teorii liberalnej i systemowej. Wykorzystała takie metody badawcze, jak gromadzenie i analiza dokumentów, analiza systemowa, metoda decyzyjna i metodę określaną jako studium przypadku, gdzie Unia Europejska jest traktowana jako „unikatowy uczestnik stosunków międzynarodowych”. Przy czym dr Olga Barburska przyznaje, że „żadnej z nich nie potraktowano jako jednego, dominującego podejścia, w zamian starając się wykorzystać dorobek rozmaitych koncepcji i szkół badawczych” (s. 48).

Recenzowana praca habilitacyjna ma poprawną, adekwatną do jej tytułu strukturę. Składa się ze wstępu, 8 obszernych rozdziałów merytorycznych, podzielonych na kilka

podrozdziałów każdy i napisanych w porządku problemowym, streszczenia w języku angielskim oraz obszernej, bo liczącej aż 46 stron bibliografii i indeksu nazwisk. Odnośnie bibliografii recenzowanej monografii chciałbym podkreślić, że Autorka dotarła do ponad tysiąca różnych źródeł, takich jak monografie, prace zbiorowe, artykuły i studia naukowe, raporty, ekspertyzy, dokumenty i materiały prasowe i internetowe. Wykonała więc olbrzymią pracę, która potwierdza Jej badawczą rzetelność i mrówczą pracowitość, tak potrzebną w badaniach naukowych.

W pracy nie ma tradycyjnego, wydzielonego zakończenia, ale taką rolę pełni jej rozdział ósmy, zatytułowany „Perspektywy na przyszłość”, w którym Autorka podsumowuje swoje badania i odpowiada na związane z nimi konkretne pytania, dotyczące przyszłości Unii Europejskiej, koncepcji zarządzania Unią oraz jej polityki zagranicznej i w ogóle integracji europejskiej. Stwierdza tutaj, m. in., że: „Przeprowadzone w poprzednich rozdziałach oceny unijnej polityki wschodniej jako ważnej części składowej całej polityki zagranicznej Unii Europejskiej pozwalają na podjęcie próby zarysowania, jakie są perspektywy rozwoju sytuacji w tym względzie”. W całości zgadzam się z taką oceną, a także zgadzam się z trafną diagnozą Autorki co do trudnej sytuacji, w jakiej znajduje się dziś Unia Europejska. Mianowicie stwierdza, że: „Obecnie Unia Europejska boryka się z całym szeregiem poważnych trudności czy wręcz kryzysów, które wykazują jej strukturalne i funkcjonalne słabości. (...) do najważniejszych z nich należy problem o podstawowym znaczeniu aksjologicznym. Chodzi mianowicie o brak jasno zarysowanej dalekosiężnej wizji europejskich procesów integracyjnych, czyli brak określenia ich *finalité politique*. Przed UE stoi bowiem niezwykle ważna konieczność wyraźnego określenia swego kształtu ustrojowego, gdyż bez rozstrzygnięcia tej kluczowej kwestii nie będzie ona w stanie działać jako efektywna struktura integracyjna, w tym także – jako skuteczna organizacja ponadnarodowa. Innymi słowy, przyjęcie odpowiedniego modelu integracyjnego pozwoli Unii na dalszy rozwój, obejmujący również odgrywanie właściwej dla niej roli na arenie światowej oraz dysponowanie skuteczną polityką zagraniczną” (s. 377-378).

W sumie uważam, że konstrukcja recenzowanej pracy nie budzi wątpliwości (zastrzeżeń). Została bowiem podporządkowana jej celom badawczym oraz empirycznej weryfikacji postawionych przez Autorkę tez i hipotez. Spośród wspomnianych ośmiu rozdziałów recenzowanej monografii – moim zdaniem – na szczególną uwagę zasługują rozdziały drugi, piąty i siódmy. Na wysoką ocenę zasługuje też rozdział czwarty. I tak, rozdział drugi, zatytułowany „Polityk zagraniczna jako instrument działania Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych” podobnie jak rozdział pierwszy, dotyczy aspektów metodologicznych i

teoretycznych recenzowanej monografii. Habilitantka stara się tutaj pokazać specyfikę (unikatowość) Unii Europejskiej jako uczestnika (podmiotu) stosunków międzynarodowych oraz specyfikę jej polityki zagranicznej. Czyni to w sposób rzeczowy i bardzo trafny. Stwierdza tutaj, że (...) Unia stanowi jedyny w dziejach ludzkości przykład tak dalece zintegrowanego ugrupowania międzynarodowego. Charakteryzuje się ono cechami, z których wprawdzie część nie jest unikatowa czy szczególna, ale których występowanie w sposób jednoczesny i łączny tworzy, na zasadzie swoistej synergii, nową jakość i czyni UE bytem niepowtarzalnym. (...) Unikatowość UE dotyczy przede wszystkim głębi przyjętych rozwiązań (czego dowodzi m. in. wyłączność kompetencji organów³ unijnych w pewnych dziedzinach), jak i skali podejmowanych w jej ramach działań integracyjnych. Rozszerzając się stopniowo, objęły one praktycznie wszystkie – chociaż z różną intensywnością – sfery życia: gospodarkę, politykę, kwestie społeczne i kulturowe, obronność itd. To samo odnosi się do kształtu organizacyjnego oraz przyjętych rozwiązań instytucjonalno-prawnych – żadne z innych światowych ugrupowań integracyjnych nie osiągnęło takiego stopnia spójności i zarazem sprawności działań swoich instytucji” (s. 74-75).

Natomiast rozdział piąty, zatytułowany „Partnerstwo Wschodnie Unii Europejskiej” pokazuje czym było i jest owe Partnerstwo Wschodnie Unii Europejskiej, jego cele geopolityczne i jakie zajmuje miejsce w jej polityce zagranicznej i w polityce wschodniej. Habilitantka pisze, że celem badawczym tego rozdziału jest przeprowadzenie analizy funkcjonowania Partnerstwa Wschodniego, które ocenia jako jeden z dwóch głównych komponentów unijnej polityki wschodniej. Swoje rozważania konkluduje trafnym stwierdzeniem, że „w odniesieniu do funkcjonowania Partnerstwa Wschodniego pojawiają się niebezpieczne zjawiska. Jednym z najgroźniejszych wydaje się to, że państwa-adresaci PW zainteresowani są bardziej utrzymywaniem formalnego dialogu z Unią Europejską niż realnym wprowadzaniem w życie niekiedy kosztownych i bolesnych reform dostosowawczych do standardów europejskich. Krótko mówiąc, wiele wskazuje na to, że gotowość elit politycznych oraz społeczeństw państw-adresatów Partnerstwa Wschodniego do przyjmowania standardów europejskich jest stosunkowo niewysoka” (s. 269).

Z kolei rozdział siódmy pt. „Polityka wschodnia Unii Europejskiej – próba oceny”, stanowi rzeczywiście próbę podsumowania i oceny dotychczasowej polityki wschodniej Unii Europejskiej. Jest to krytyczne i rzeczowe spojrzenie na ten fragment polityki zagranicznej Unii Europejskiej, a wyłaniający się obraz jej polityki wschodniej nie napawa optymizmem. Przyczyn tego stanu rzeczy jest wiele. Zostały one w większości przez Habilitantkę trafnie zidentyfikowane.

Wracając do wspomnianego rozdziału czwartego, zatytułowanego „Zakres przedmiotowy i ujęcie badawcze polityki wschodniej Unii Europejskiej” chciałbym zauważyć, że Habilitantka w rozdziale tym dokonuje nie tylko trafnej charakterystyki polityki wschodniej Unii Europejskiej w świetle różnych paradygmatów badawczych, ale również stara się ukazać jej instrumenty realizacyjne, m. in. takie jak Europejska Polityka Sąsiedztwa, czy europeizacja państw postkomunistycznych Europy Wschodniej.

Celem głównym tej pracy jest analiza polityki zagranicznej Unii Europejskiej, ze szczególnym naciskiem na jej kierunek wschodni oraz ukazanie jej sukcesów, porażek i perspektyw. Autorka pisze również, że: „Przedmiotem badań zawartych w pracy jest stworzony przez Unię Europejską wszechstronnie rozwinięty system regulujący szeroką i kompleksową sferę jej funkcjonowania w stosunkach międzynarodowych. System ten w wymiarze normatywnym i funkcjonalnym jest bardzo zbliżony do ważnej kategorii, jaką stanowi polityka zagraniczna prowadzona przez podstawowych uczestników tych stosunków, czyli suwerenne państwa. W związku z tym podstawowym celem czy też problemem badawczym pracy jest podjęcie próby zbadania najpierw głównych założeń oraz sposobów realizacji polityki zagranicznej UE, a następnie sprawdzenie tego, w jaki sposób ta polityka jest realizowana na przykładzie analizy unijnej polityki wschodniej” (s. 20-21).

Autorka w recenzowanej rozprawie podjęła – moim zdaniem - udaną próbę zdefiniowania zarówno polityki zagranicznej Unii Europejskiej oraz jej polityki wschodniej, podkreślając, że są to działania na arenie międzynarodowej, mające na celu jej stabilizację i rozwiązywanie bieżących problemów w łonie Unii i jej otoczeniu zewnętrznym.

Habilitantka w recenzowanej pracy sformułowała wiele ciekawych, oryginalnych, ale także kontrowersyjnych tez i hipotez badawczych oraz postawiła kilka pytań, na które stara się udzielić wyczerpujących odpowiedzi. W efekcie szeroko zakrojonych badań, rzetelnie opisanych w recenzowanej rozprawie habilitacyjnej, Autorce udało się dojść do interesujących wniosków, dotyczących Unii Europejskiej oraz jej polityki zagranicznej, zwłaszcza na kierunku wschodnim. Mianowicie twierdzi, że unijna polityka zagraniczna ma charakter złożony i wpływa mobilizująco na państwa członkowskie UE i potencjalnych członków, ubiegających się o akcesję. Występuje tu bowiem swoiste sprzężenie zwrotne między Unią i jej członkami. Jej zdaniem – unijna polityka zagraniczna jest determinowana wieloma czynnikami wewnętrznymi i międzynarodowymi; jest skomplikowana, ale pozwala lepiej zrozumieć funkcjonowanie Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej. Ma też swoje mankamenty, na które wpływają dysproporcje w jej finansowaniu i profesjonalizm osób biorących w niej udział. Habilitantka pisze, że wnioski z przeprowadzonych badań nie są zbyt

optymistyczne, m. in. dlatego, że potencjał Unii Europejskiej nie jest do końca wykorzystany w praktyce. Moim zdaniem zbyt pasywni są unijni funkcjonariusze, na przykład komisarze czy eurodeputowani Parlamentu Europejskiego, którzy też powinni wziąć na siebie część obowiązków związanych z polityką wschodnią Unii Europejskiej, która ma i może mieć znaczący wpływ na jej wizerunek w świecie. Ponadto sądzę, że nie ma korelacji pomiędzy wysokim czy niskim poziomem powiązania obywateli danego państwa z Unią Europejską, a ich narodowymi strategiami w polityce zagranicznej i uwzględnianiem w nich kwestii europejskich. Odnoszę wrażenie, że w dobie renesansu idei państwa narodowego, z czym dziś mamy do czynienia w stosunkach międzynarodowych, państwom członkowskim i kandydującym do Unii bardziej są potrzebne jej pieniądze niż ona sama. Jest to swoiste *novum* tej rozprawy, wartość dodana, która przesądza o jej oryginalnym charakterze, tak w aspekcie teoretycznym, jak i utylitarnym, a taka – zgodnie z ustawowymi wymogami – powinna być publikacją naukowa, aspirująca do rangi rozprawy habilitacyjnej.

Praca habilitacyjna Pani dr Olgi Barburskiej i dokonana na jej stronach obiektywna analiza polityki wschodniej Unii Europejskiej, traktowanej jako część składowa jej polityki zagranicznej – jak już wspominałem – osadzona jest na szerokiej podstawie teoretycznej i została starannie przygotowana na obszernej bazie źródłowej: polsko-, rosyjsko- i anglojęzycznej. Napisana została w układzie problemowym, co uważam za właściwe rozwiązanie, tak z punktu widzenia merytorycznego, jak i w aspekcie metodologicznym. W sumie, jest to dzieło oryginalne, solidnie opracowane, a w polskiej literaturze przedmiotu *de facto* pionierskie, zasługujące na bardzo wysoką ocenę. Stanowi znaczący wkład w rozwój nauk społecznych, a zwłaszcza nauk o polityce i administracji.

Ogólnie rzecz biorąc, mimo iż z kilkoma тезami i ocenami Pani dr Olgi Barburskiej dotyczącymi polityki zagranicznej UE i jej polityki wschodniej nie zgadzam się, to jednak recenzowaną rozprawę habilitacyjną w sumie oceniam bardzo wysoko. Jest to bowiem solidne dzieło naukowe i to pod każdym względem, a więc merytorycznym, metodologicznym, warsztatowym i językowym zasługuje na wyróżnienie. Pozytywnie oceniam erudycję Habilitantki, dobrą znajomość warsztatu badawczego politologa, w tym zwłaszcza znakomite opanowanie i posługiwanie się teoriami naukowymi. Budzi uznanie szeroka baza źródłowa ocenianej rozprawy i wielka swoboda, z jaką Habilitantka porusza się w bogatej dokumentacji i literaturze przedmiotu, tak polskojęzycznej jak i obcojęzycznej. Dzięki temu powstało wartościowe studium politologiczne, które potwierdza, że jego Autorka jest dojrzałym pracownikiem naukowym, znakomicie przygotowanym do samodzielnej pracy

naukowo-badawczej. *Summa summarum* dr Olga Barburska zasługuje na stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Konkludując, raz jeszcze z całą mocą zaznaczam, że mamy tutaj do czynienia z wartościową, oryginalną monografią na temat polityki wschodniej Unii Europejskiej, analizowanej na tle jej polityki zagranicznej, która spełnia standardy rozprawy habilitacyjnej. Co więcej, poważnie wzbogaca ona wiedzę i wypełnia lukę w literaturze przedmiotu, a tym samym wnosi poważny wkład w rozwój nauk społecznych w Polsce, szczególnie zaś nauk o polityce i administracji.

V. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i w zakresie popularyzacji nauki

Po obronie doktoratu, Olga Barburska w latach 2004 – 2019 zintensyfikowała swoją działalność naukowo - badawczą, dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną. Świadczą o tym liczne publikacje, prowadzone zajęcia dydaktyczne i pełnione w tym czasie przez Habilitantkę funkcje. Między innymi w latach 2005-2016 pełniła funkcję kierownika studiów magisterskich w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego. Wcześniej, w latach 2004-2005 była koordynatorem Programu Sokrates-Erasmus i brała udział w pracach Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej. W latach 2005-2013 prowadziła seminaria licencjackie, a od 2017 prowadzi seminaria magisterskie, a także zajęcia i seminaria na studiach podyplomowych. Oprócz bieżących zajęć dydaktycznych ze studentami, wypromowała 4 magistrów i 102 licencjatów oraz wielokrotnie pełniła rolę recenzenta prac magisterskich i licencjackich, w tym także anglojęzycznych. Ponadto pełniła funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgr Dominiki Rosłoń otwartym na Wydziale Stosunków Międzynarodowych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki, zakończonym w maju 2018 roku obroną rozprawy doktorskiej pt. „Partnerstwo Wschodnie w polityce zagranicznej Polski”.

Poza tym Habilitantka była i jest aktywna na polu upowszechniania wiedzy z dziedziny stosunków międzynarodowych, a zwłaszcza na temat Unii Europejskiej, jej polityki zagranicznej ze szczególnym uwzględnieniem polityki wschodniej. Opublikowała kilka artykułów popularnonaukowych i publicystycznych oraz prowadziła zajęcia dydaktyczne na ten temat. W latach 2016-2018 uczestniczyła w projekcie badawczo-dydaktycznym pt. *L'Académie du Jeune Européen 2* (AJE 2 – Akademia Młodego Europejczyka 2), finansowanym przez Komisję Europejską i prowadzonym przez Polskie Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej (PECSA) we współpracy m. in. z Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego. Jego celem była popularyzacja wiedzy ogólnej na temat

procesów integracyjnych wśród kadry nauczycielskiej i uczniów szkół średnich. Ponadto Habilitantka każdego roku prowadzi wykłady promocyjne dla maturzystów oraz bierze udział w corocznych ogólnopolskich konferencjach organizowanych przez Samorząd Studentów Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego.

Jak już wcześniej pisałem, Habilitantka brała też aktywny udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych, wygłaszając referaty i biorąc udział w dyskusjach panelowych, zarówno w języku polskim jak i w językach obcych. Habilitantka od 1997 roku jest członkiem zespołu redakcyjnego recenzowanego kwartalnika pt. „Studia Europejskie”, pełniąc w latach 2015-2018 funkcję zastępcy redaktora naczelnego i bierze aktywny udział w realizacji Programu Wydawniczego Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego.

Dr Olga Barburska brała też aktywny udział w opracowaniu merytorycznym i redakcyjnym wielu publikacji, w tym m. in. była jednym z redaktorów naukowych pracy zbiorowej pt. *Poland in the European Union: First Experiences. Selected, Legal and Aspects*, Warszawa 2008. Była też redaktorem prowadzącym wielu innych prac zbiorowych, m. in. pt. *Poland in the European Union: Ambitions and Possibilities*, Warszawa 2015.

Za działalność dydaktyczną, organizacyjną i na rzecz upowszechniania nauki Habilitantka otrzymała wiele nagród i wyróżnień, m. in. w latach 1999-2002 i 2005-2006 otrzymywała Nagrody Rektora Uniwersytetu Warszawskiego. Jest członkiem kilku towarzystw naukowych, m. in.: Polskiego Towarzystwa Stosunków Międzynarodowych, Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich i Polskiego Stowarzyszenia Badań Wspólnoty Europejskiej.

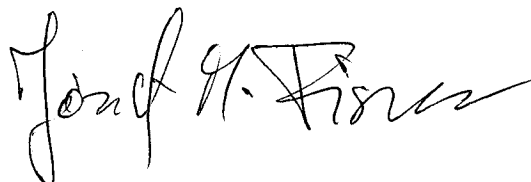
Podsumowując dokonania organizacyjne, osiągnięcia naukowe i dydaktyczne Habilitantki, a także Jej działalność publicystyczną i na rzecz upowszechniania wiedzy politologicznej uznać należy – moim zdaniem - za zadawalające, zasługujące jak najbardziej na pozytywną ocenę.

VI. Konkluzje – wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę powyższe, bardzo pozytywne oceny tak w odniesieniu do całokształtu dorobku naukowego („istotnej aktywności naukowej”), jak i rozprawy habilitacyjnej pt. *Polityka wschodnia Unii Europejskiej jako część składowa polityki zagranicznej UE* oraz osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzacji nauki stwierdzam, że Pani dr Olga Barburska z nawiązką spełnia wymagania stawiane kandydatowi\kandydatce do stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji, określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o

stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. oraz w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). Dlatego też z całą odpowiedzialnością wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Warszawa, 5.XI.2019 r.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Józef G. Fisz". The signature is written in a cursive, flowing style with some loops and flourishes.